

УДК 336.225.11.1:343.1

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ В УКРАЇНІ

Л. Королькова, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано інвестиційний клімат. Виокремлено фактори впливу податкового контролю на нього. Наведено причини низької інвестиційної привабливості України. Проаналізовано умови формування привабливого інвестиційного клімату в Україні шляхом удосконалення методики податкового контролю. Розроблено рекомендації з підвищення рівня інвестиційної привабливості в країні.

Ключові слова: податковий контроль, податкове навантаження, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, прямі інвестиції.

Постановка проблеми. На сьогодні інвестиційна привабливість країни сприяє модернізації економічних процесів, підвищує оперативність проведення реформації, забезпечує оптимальний вихід із системної кризи і подолання деструкцій в економіці. Провідною умовою зростання рівня інвестиційної привабливості в країні є оптимізація податкового навантаження. При цьому податковий контроль, будучи найбільш мобільним елементом всієї системи регулювання податкових процесів, виступає ефективним важелем впливу на рівень інвестиційної привабливості в країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання інвестиційного клімату України займалися вітчизняні і закордонні науковці. Серед них можна виокремити: С.О. Буткевич [4], Н.М. Третяк [13], Н.М. Краус [6] та інших. У своїй працях вони обґрунтовують методологію і методику формування інвестиційної привабливості, аналізують основні фактори впливу на інвестиційний клімат, вивчають основні тенденції нарощення обсягів інвестицій. Однак, не наведено конкретних досліджень у

напрямку взаємозв'язку підвищення рівня інвестиційної привабливості України з удосконаленням методики здійснення податкового контролю, що потребує подальшого вивчення.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз сучасного інвестиційного клімату України, виявлення основних факторів впливу на нього, розробка перспектив зростання рівня інвестиційної привабливості в країні шляхом удосконалення методики податкового контролю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційний клімат є узагальненою характеристикою сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних передумов, які сприяють формуванню привабливості і доцільності інвестування однієї із частин господарської системи країни [13]. Більшість вітчизняних науковців дає визначення поняття інвестиційного клімату через взаємозв'язок з такими економічними категоріями як: стан економіки країни, чітка база нормативно-правового регулювання, рівень розвитку інвестиційної інфраструктури, позиція валютної і фіскальної політики, стан фінансово-кредитної системи і інвестиційного ринку, рівень розвитку продуктивних сил, позиція інвестиційної активності населення. Тобто, інвестиційний клімат є системою взаємопов'язаних умов політичного, правового, економічного, фінансового, культурного і природного середовища, яким визначається рівень привабливості інвестиційної діяльності, ступінь її доходності, рівень ризиків, обумовлюються мотиви інвесторів, здійснюються капіталовкладення.

Як зазначала Т. М. Третяк, сприятливий інвестиційний клімат сприяє захищеності прав інвестора від інвестиційних ризиків, непередбачених втрат доходів і капіталів [13, С. 166]. Серед основних чинників, які здійснюють безпосередній вплив на формування інвестиційного клімату держави, можна виокремити такі: організаційно-правові і політичні умови; особливості проведення економічних явищ і процесів; характеристика потенціалу країни; сформоване фінансове становище; соціально-культурний потенціал; міжнародні відносини; розвиток ринкової економіки і загальні умови господарювання.

На сьогодні в Україні спостерігається послаблення інвестиційного клімату. Причиною цьому є дефіцит публічних фінансів, неконтрольоване знецінення національної валюти, втрата міжнародних резервів, посилення військово-стратегічного становища в країні. Крім того, протягом 2016-2018 рр. спостерігаємо системну банківську кризу, залежність України від кредитів Міжнародного Валютного Фонду, інших міжнародних організацій. Так, за 2017 р. в економіку України від іноземних інвесторів надійшло 1,6 млрд дол. США прямих інвестицій [5]. Станом на 31.12.2017 р. більша частка надходжень прямих інвестицій була направлена до установ і організацій, які займаються фінансовою і страховою видами діяльності (26,1%) і підприємств промисловості (27,3%). При цьому провідними галузями з освоєння капітальних інвестицій є: промисловість, будівництво і сільське, лісове, рибне господарство (рис.1).

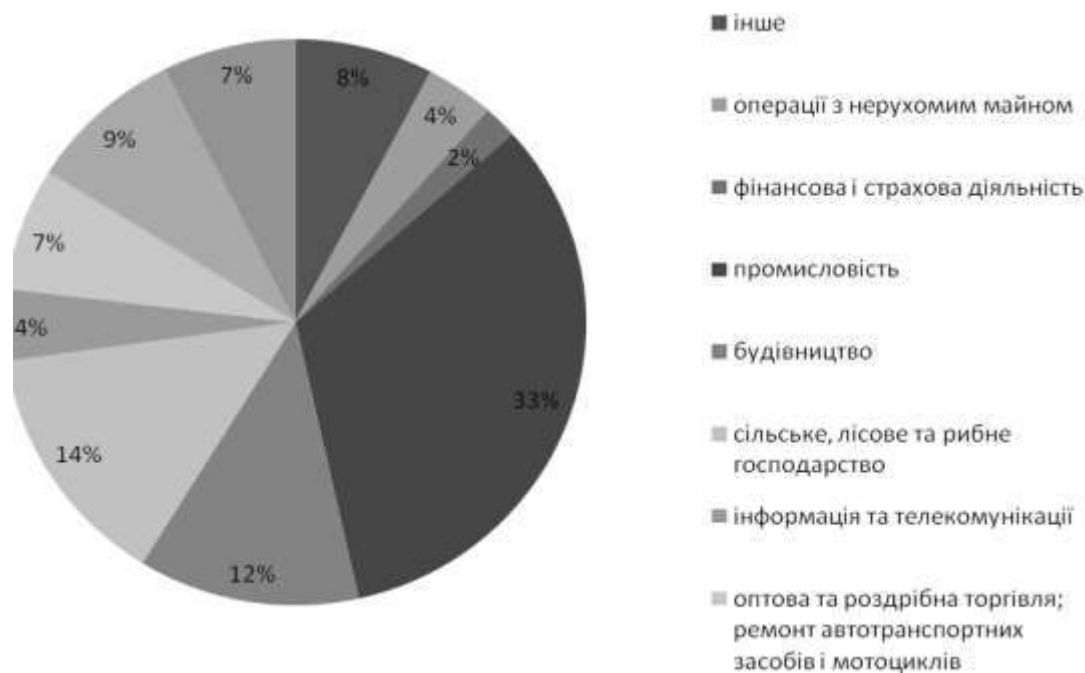

Рисунок 1 – Структура капітальних інвестицій за сферами економічної діяльності у 2017 році, %

Джерело: розроблено автором за даними [5]

Крім обсягів залучення капітальних і іноземних інвестицій, рівень інвестиційної привабливості країни можна оцінити шляхом використання міжнародних рейтингів, складеними різними установами, організаціями і об'єднаннями (табл. 1).

Таблиця 1 Рейтинг України серед країн світу за 2017 рік

Показник	Зміни у порівнянні з 2016 роком	Позиція
За індексом економічної свободи	+ 0,18 в.п	75/180
За глобальним індексом конкурентоспроможності	+ 4,00 в.п	76/190
За індексом легкості ведення бізнесу	+ 4,00 в.п	81/137
За показниками Doing Business	+ 13, 00 в.п	83/189
За рівнем податкового навантаження на бізнес	+ 41,00 в.п	43/190

Джерело: побудовано автором за даними [8,9,10]

Так, за показником рівня податкового навантаження на бізнес Україна у звітному році зайняла найвищу позицію – 43 з 190 країн світу. При цьому загальне податкове навантаження склало 37,8%, що на 2,7 в. п. менше ніж у Європейському Союзу і на 1,8 в.п. – ніж у світі. Позитивний тренд країна має щодо кількості податкових платежів на рік – їх п'ять, при середньому показнику в світі – 24, в ЄС – 12 [9].

Інші країни, які знаходяться вище за Україну в рейтингу, мають лояльну систему оподаткування бізнесу, в тому числі із залучення інвестицій, працююче електронне забезпечення документообігу між інвестором і фіскальними

органами, належну систему виведення капіталу за межі країни. При цьому саме на податковий контроль як механізм забезпечення контролюючих органів інструментами контролювання правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів покладено функцію оптимізації оподаткування.

Так, закордонна практика показує, що більшість країн використовують пільгову систему оподаткування для компаній з іноземним капіталом, в першу чергу, це стосується податку на прибуток. Зміна розміру податкових пільг залежно від розміру інвестицій, зниження податкових ставок залежно від сфери вкладання капіталу, звільнення підприємств з іноземними інвестиціями від податків у перші роки їх діяльності (табл.2).

Таким чином, аналізуючи дані таблиці, можна говорити про необхідність реформування податкового контролю у напрямку інвестиційної привабливості країни, що повинно бути націлено на досягнення позитивних змін з боку платників податків. Серед них:

- систематизація оподаткування – зменшення податкового тиску;
- зниження рівня ставок – легалізація;
- зменшення кількості перевірок – підвищення рівня якості їх проведення;
- зменшення наглядових процедур над діяльністю підприємств малого і середнього бізнесу;
- зменшення наглядових процедур на діяльність дисциплінованих платників податків;
- використання податкових компромісів – реструктуризація податкових кредитів;
- підвищення рівня мотивації.

Можна виокремити такі напрями удосконалення податкового контролю в Україні:

- здійснити реформаційні заходи у системі органів державного податкового контролю, виокремити конкретні їх завдання і функції;
- дотримуватися ефективної взаємодії між суб'єктами податкового контролю і іншими інституціями державного регулювання, формування загальнодоступних баз даних і процедур взаємообміну інформацією, дотримання стабільних рамок і механізмів податкової звітності;
- підвищення рівня розвитку передового податкового контролю, основна мета якого формування вищого рівня податкової культури у суспільстві;
- встановлення забезпеченості прозорості податкового процесу;
- вставлення цільових орієнтирів і норм контролю;
- зростання рівня гнучкості у системі податкового контролю, забезпечення адаптаційних можливостей до нових умов.

Таблиця 2 Податкове навантаження на інвестора серед країн Європи

Країна	Податок			Переваги для інвестора
	Ставка ПДВ	Ставка ПДФО	Податок на прибуток підприємств	
Польща	23	32	19	1. виникнення податкових зобов'язань можливе з моменту появи доходу; 2. збільшення видаткової частини зниження рівня податкового навантаження до 0%; 3. податкові пільги (зниження або скасування податку) в разі реєстрації підприємства у вільній економічній зоні.
Австрія	20	55	25	1. групове оподаткування (врахування прибутку і збитку учасників групи всередині країни, а також збитки груп іноземних дочірніх фірм); 2. відсутність промислового податку і податку на майно; 3. ефективна податкова ставка (за рахунок списання збитків, перенесення прихованих резервів)
Чехія	21	22	19	1. податкові канікули з податку на прибуток (до 10 років); 2. для окремих регіонів – звільнення від податку на нерухомість.
Естонія	20	20	20	1. не оподатковується нерозподілений прибуток (податок за ставкою 20 % сплачується у разі розподілу прибутку виплати дивідендів.
Угорщина	27	15	19	1. спеціальні режими ПДВ; 2. мінімізація ставки ПДВ у розмірі 18%; 2. спрощений підприємницький податок.
Україна	20	18	18	1. спеціальні режими ПДВ; 2. наявність спеціального оподаткування у сільському господарстві – ФСП; 3. наявність податкових пільг: списання податкової заборгованості, розстрочення і відстрочення сплати податку на прибуток, надання податкового кредиту на умовах повернення, платності і строковості, тимчасове звільнення від сплати майнових податків без вимог щодо напрямів витрачання вивільнених коштів.

Джерело: розроблено автором з використанням матеріалів [8,9]

Систематизувати дані заходи можливо за рахунок цифровізації вітчизняної економіки, яка сприяє запровадженню на Україні зростаючих масштабів інформатизації, формування єдиних баз у кожній галузі, їх

поєднання між собою і інтеграція з іншими країнами світу. Крім того, цифрова економіка сприятиме виходу України на новий рівень культури економіки.

Основні принципи організації формування цифрової економіки України можна переглянути за допомогою таблиці 3.

Таблиця 3 Основні принципи цифрової економіки в Україні

Назва	Характеристика
Доступність	забезпечує громадян країни рівними можливостями доступу до послуг, інформації і знань, який можна отримати за рахунок інформаційно комунікаційних технологій. При цьому, відсутність бар'єру виступає головним фактором розширення доступу до глобалізації
Цілеспрямованість	направлення на результат – покращення умов життя громадян у всіх його сферах
Зростання	забезпечує підйом усіх сфер функціонування у країні: економіка, політика, міжнародні відносини
Стандартизація	сприяє покращенню цінової політики в країні, забезпечує формування здорової конкуренції
Безпека	сприяє формуванню кібербезпеки, інформаційної безпеки
Співпраця	сприяє формуванню інтеграційних зв'язків країни з представниками Європейського союзу за рахунок забезпечення єдиного інформаційного простору

Джерело: розроблено автором з використанням матеріалів [14]

Так, можна говорити про те, що запровадження цифрової економіки забезпечить Україну підґрунтям для формування інвестиційного клімату, оскільки, сприяючи глобалізації і інтеграції геополітичних і економічних зв'язків, забезпечує модернізацію розширення як комунікаційних, так і інформаційних можливостей і знань у країні.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок про те, що інвестиційний клімат є основним показником привабливості країни для іноземного інвестора через оптимальне поєднання ризиків з боку політичного, соціально-економічного, фінансового, соціально-культурного, організаційно-правового і географічного простору, який притаманний конкретній країні. Позиція інвестиційного клімату України є послабленою. Причинами цьому є: низький рівень економіки через збройні конфлікти в країні, підвищений рівень інфляційного і податкового навантаження, низький рівень життя, зміни у податковій системі, висока вартість ресурсів, низький рівень інформатизації.

Підвищити рівень інвестиційної привабливості країни можливо за рахунок удосконалення методики податкового контролю на етапах впровадження цифро візуалізації вітчизняної економіки, яка забезпечить інформатизацію і посилить інтеграційні і глобалізаційні зв'язки в країні.

Список літературних джерел:

1. Айзексон В. Інноватори: як група хакерів, геніїв та піків здійснила цифрову революцію. – Київ. – Видавництво «Наш формат». – 2017. – 488 с.
2. Бутко М. П. Ефективність використання нетрадиційних можливостей регіонального економічного простору в умовах поглиблення інтеграції :

монографія / М.П. Бутко, О.В. Мініна. – Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2015. – 344 с.

3. Гупаловська М. Б. Податковий контроль як засіб підвищення ефективності управління державними фінансовими ресурсами / М. Б. Гупаловська // Фінансовий простір. – 2016. – №3 (23). – С.20-23.

4. Гуткевич С. О. Інвестування: міжнародний досвід. Монографія/ С. О. Гуткевич, П. О.Сидоренко, А. С. Соломко, Р. Смик, В. Рябенко; за заг. ред. проф.Гуткевич С.О. – Харків «Діса плюс», 2017. – Т 2. - 216 с.

5. Державна служба статистики [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт / Державна служба статистики; статистична інформація. – К. : Державна служба статистики, 2018. – Веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

6. Краус Н. М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку / Н. М. Краус, К. М. Краус, О. П. Голобородько // Ефективна економіка. – 2018. – №1. – С.4-11.

7. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт / Міністерство фінансів України; інформація. – К. : Міністерство фінансів України, 2018. – Веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

8. Офіційний сайт BDO International Business Compass [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bdo-ibc.com>.

9. Офіційний сайт Business Law [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.businesslaw.org.ua>.

10. Офіційний сайт ЕВА : European Business Association [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eba.com.ua>.

11. Охрименко Ю. Б. Особливості податкового контролю в Україні / Ю. Б. Охрименко // Ефективна економіка. – 2016. – №19. – С.37-42.

12. Павлова К. В. Проблеми формування привабливого інвестиційного клімату як засобу подолання деструкцій в економіці України / К. В. Паливода// Економічна наука. – 2018. – №3. – С.4-9.

13. Третяк Н. М. Фактори формування інвестиційного клімату в Україні / Н. В. Третяк // Фінансова наука. – 2015. – №3 (11). – С.165-170.

14. Урядовий портал [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт / Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України; законодавство. – К. : Уряд і органи влади, 2018. – Веб-сайт. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua>.

L. Korolkova. TAX CONTROL AS A MEANS OF ENHANCING THE LEVEL OF INVESTMENT ATTRACTION IN UKRAINE.

The article analyzes the investment climate. The factors influencing it are distinguished. The reasons of low investment attractiveness of Ukraine are presented. The conditions of formation of attractive investment climate in Ukraine are analyzed. Recommendations on raising the level of investment attractiveness in the country are developed.

Key words: *investment climate, investment attractiveness, direct investments., Digitalization of the economy*

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування **Полторак А.С.**
Миколаївський національний аграрний університет